

СОВРЕМЕННАЯ СТОМАТОЛОГИЯ № 2 (81) 2016

СУЧАСНА СТОМАТОЛОГІЯ

Научно-практический стоматологический журнал

Главный редактор

А.А. Тимофеев

Научный редактор

А.В. Павленко

Руководитель проекта

И.А. Сидорчук

Ответственный редактор

И.П. Мазур

Редакционная коллегия

Г.Ф. Белоклицкая

В.И. Беда

А.В. Борисенко

В.Г. Бургонский

И.М. Готь

О.В. Громов

И.С. Зозуля

С.П. Коломиец

Н.А. Колесова

М.Д. Король

Д.Е. Космин

В.А. Лабунец

И.Г. Лесовая

М.М. Лукьянец

И.П. Мазур

В.Ф. Макеев

В.П. Неспрядько

З.Р. Ожоган

В.С. Онищенко

Е.А. Парпалей

А.М. Политун

В.С. Процык

Н.О. Савичук

Л.Ф. Сидельникова

М.Ф. Соловьев

П.С. Флис

Л.В. Харьков

Председатель международного редакционного совета

акад. В.К. Леонтьев (Россия)

Международный редакционный совет

проф. Кетеван Гогилашвили (Грузия)

проф. В.Д. Вагнер (Россия)

проф. Зураб Чичуа (Грузия)

prof. Rui P. Fernandes (USA)

проф. А.А. Скагер (Латвия)

проф. Мамука Гогиберидзе (Грузия)

проф. А.В. Васильев (Россия)

проф. П.А. Леус (Беларусь)

проф. Л.Н. Дедова (Беларусь)

д-р В.Л. Параскевич (Беларусь)

проф. Э.М. Осипян (Россия)

проф. Ю.А. Федоров (Россия)

д-р В.В. Садовский (Россия)

проф. Л.Ю. Орехова (Россия)

д-р Пшемислав Ульяхш (Польша)

д-р Юлиуш Минаковски (Польша)

Отдел маркетинга и рекламы

И.Н. Коваль, Е.В. Кондратенко

Отдел редакционной подписки и распространения

А.И. Тартыньских — тел.: 067 231 41 88

Учредители и издатели

НАЦИОНАЛЬНАЯ МЕДИЦИНСКАЯ АКАДЕМИЯ
ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
им. П.Л. Шупика (НМАПО)

ИНСТИТУТ СТОМАТОЛОГИИ
НАЦИОНАЛЬНОЙ МЕДИЦИНСКОЙ
АКАДЕМИИ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ им. П.Л. Шупика (НМАПО)

АССОЦИАЦИЯ СТОМАТОЛОГОВ УКРАИНЫ

УКРАИНСКАЯ АССОЦИАЦИЯ
ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВЫХ ХИРУРГОВ
И ХИРУРГОВ-СТОМАТОЛОГОВ

АССОЦИАЦИЯ ВРАЧЕЙ-ПАРОДОНТОЛОГОВ
УКРАИНЫ

УКРАИНСКАЯ
АССОЦИАЦИЯ ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЙ
И ДЕТСКОЙ СТОМАТОЛОГИИ

ООО «ЭКСПЕРТ Лтд»

Рекомендовано

Ученым советом Национальной медицинской академии
последипломного образования им. П.Л. Шупика
Протокол №6 от 18.05.2016 г.

Журнал «Современная стоматология» **реферировается**

Институтом проблем регистрации информации НАН Украины

Адрес редакции:

Украина, 04210, г. Киев-210, а/я 32,
тел./факс: (044) 230 27 19,
e-mail: med_expert@ukr.net,
www.dentalexpert.com.ua

Журнал зарегистрирован в Министерстве информации Украины.
Свидетельство о регистрации КВ № 15601-4073ПР
от 04.09.2009 г.

Журнал издается с сентября 1997 года.

Тираж 7000 экз.

Периодичность выхода — 5 раз в год.

Подписано к печати 19.05.2016 г.

Статьи, публикуемые в журнале

«**СОВРЕМЕННАЯ СТОМАТОЛОГИЯ**», рецензированы.

Перепечатка материалов только с письменного разрешения
редакции. При перепечатке ссылка на журнал
«**СОВРЕМЕННАЯ СТОМАТОЛОГИЯ**» обязательна.

Редакция и издатель не несут ответственности
за достоверность информации, опубликованной
в рекламных материалах. Ответственность
за содержание рекламы несут рекламодатели.

Журнал «**СОВРЕМЕННАЯ СТОМАТОЛОГИЯ**»

в соответствии с Постановлением президиума Высшей
аттестационной комиссии Украины № 1-05/1 от 10.02.2010 г.
внесен в список научных изданий, в которых могут быть
опубликованы основные результаты диссертационных работ

**Оформить подписку на журнал «СОВРЕМЕННАЯ СТОМАТОЛОГИЯ» Вы можете
во всех отделениях связи Украины, а также в подписных агентствах.**

Подписной индекс: 22924.

Editor in Chief

A.A. Timofeev

Science Editor

A.V. Pavlenko

Project Manager

I.A. Sidorchuk

Managing Editor

I.P. Mazur

Editorial Team

G.F. Beloklitskaya

V.I. Beda

A.V. Borisenko

V.G. Burgonskii

I.M. Got'

O.V. Gromov

I.S. Zozulya

S.P. Kolomiets

N.A. Kolesova

M.D. Korol'

D.E. Kosmin

V.A. Labunets

I.G. Lesovaya

M.M. Luk'yanets

I.P. Mazur

V.F. Makeev

V.P. Nespryad'ko

Z.R. Ozhogan

V.S. Onishchenko

E.A. Parpalei

A.M. Politun

V.S. Protsyk

N.O. Savichuk

L.F. Sidel'nikova

M.F. Solov'ev

P.S. Flis

L.V. Khar'kov

Head of International Editorial Team

Academician V.K. Leont'ev (Russia)

International Editorial Team

Professor Ketevan Gogilashvili (Georgia)

Professor V.D. Vagner (Russia)

Professor Zurab Chichua (Georgia)

Prof. Rui P. Fernandes (USA)

Professor A.A. Skager (Latvia)

Professor Mamuka Gogiberidze (Georgia)

Professor A.V. Vasil'ev (Russia)

Professor P.A. Leus (Byelorussia)

Professor L.N. Dedova (Byelorussia)

Doctor V.L. Paraskevich (Byelorussia)

Professor E.M. Osipyan (Russia)

Professor Yu.A. Fedorov (Russia)

Doctor V.V. Sadovskii (Russia)

Professor L.Yu. Orekhova (Russia)

Doctor Pshemyslav Ul'yash (Poland)

Doctor Yuliush Minakovski (Poland)

Marketing and Advertising Department

I.N. Koval, K.V. Kondratets

Subscription and Distribution

Department

A.I. Tartynskikh – tel.: +380 (67) 231 41 88

Publisher, founder

SHUPYK NATIONAL MEDICAL ACADEMY
OF POSTGRADUATE EDUCATION

DENTISTRY INSTITUTE OF SHUPYK
NATIONAL MEDICAL ACADEMY
OF POSTGRADUATE EDUCATION

UKRAINIAN DENTAL ASSOCIATION

UKRAINIAN ASSOCIATION
OF ORAL AND MAXILLOFACIAL SURGEONS

UKRAINIAN ASSOCIATION
OF PERIODONTISTS

UKRAINIAN ASSOCIATION
OF PROPHYLACTIC
AND CHILDREN'S STOMATOLOGY

«EXPERT LTD» LLC

Recommended by

Scientific Council of SHUPYK NATIONAL MEDICAL ACADEMY OF
POSTGRADUATE EDUCATION
Protocol #6 dated by May 18, 2016.

«SOVREMENNAYA STOMATOLOGIYA» Journal **is peer-reviewed by**
INSTITUTE FOR INFORMATION RECORDING of UNAS

Publishing office address:

POB 32, Kyiv, Ukraine, 04210

Tel/fax: +38 (44) 230 27 19,

e-mail: med_expert@ukr.net,

www.dentalexpert.com.ua

Registered in Ministry of Information (Ukraine)

Registration Certificate: KB №15601-4073ПЗ

issued on September 04, 2009

The Journal has been published since 1997.

Circulation: 7000.

Publication frequency: 5 Times/Year.

Passed for printing 19.05.2016.

The articles published in «SOVREMENNAYA STOMATOLOGIYA»
journal are refereed.

All material may not be reproduced without the expressed
written consent of the publisher. Pass-through copyright
of «**SOVREMENNAYA STOMATOLOGIYA**» journal is compulsory.

Editorial team and publisher do not bear responsibility
for the reliability of the information published in ad materials.
Advertisers bear responsibility for the advertising content.

According to the Presidium's Resolution
of Higher Attestation Commission #1-05/1
dated by February 10, 2010 «**SOVREMENNAYA**
STOMATOLOGIYA» journal has been entered the list
of scientific publications where the main results
of dissertation works may be published

You can subscribe to the journal at any post office in Ukraine

Subscription index: Rus – 22924

БЕНЗИДАМИН

ПРОТИВОСПАЛИТЕЛЬНЫЙ

- ✓ Парод
- ✓ Гин
- ✓ Канцер

5
ое
е
В¹

- ✓ Пародонтит⁵
- ✓ Гингивит¹
- ✓ Консервативное и оперативное лечение зубов¹

АНТИСЕНТИЧЕСКИЙ^{3,4}

04119, г. Киев, ул. Мельникова, 83-Д, оф. 404,
тел.: (044) 538-0126, факс: (044) 538-0127

Коллекция электротехнических изделий фирмы Lantum Audio

длина: 100 мм ростова для ротоной полости содержит 0,15-0,35 мм диаметра. *Tantulus dentatus* является мистическим, эвтрофическим или олиготрофным (ВВВ-А) микробом, который питается планктоном. *T. dentatus* действует как деаэрифицирующий агент. Применяется для симптоматического лечения *U. dentatus* у пациентов с заболеваниями желудочно-кишечного тракта, включая язвенную болезнь желудка и двенадцатиперстной кишки, гастрит, гастроэзофагеальную рефлюксную болезнь и целиакию. Как правило, *Tantulus dentatus* хорошо переносится. События о побочных эффектах при применении препарата в соответствии с инструкцией, касающиеся желудочно-кишечного тракта, не были зарегистрированы. Полный перечень побочных эффектов указан в инструкции к препарату.

СОДЕРЖАНИЕ

ТЕРАПЕВТИЧЕСКАЯ СТОМАТОЛОГИЯ

- Применение пасты «Remin Pro» (VOCO) при лечении гиперестезии твердых тканей зубов (клинико-экспериментальное исследование) 9

Р.В. Симоненко

- Показатели самооценки и тревожности у лиц с кариесом зубов 13

С.И. Самедова, З.И. Гараев

- Обґрунтування тактики лікування карієсу емалі в підлітків, генетично детермінованих до каріозної хвороби 16

М.Ю. Антоненко, Н.А. Зелінська, О.А. Значкова, Т.А. Шумінська, А.М. Парій, М.В. Сиройшко

- Использование суперопакowych оттенков композитного материала «Jen-Radiance» для реализации минимально инвазивной эстетической реставрации зубов фронтального участка 20

Е.Г. Алексеева, Р.В. Кравцов

ФАРМАКОЛОГИЯ В СТОМАТОЛОГИИ

- Применение фармацевтических препаратов в стоматологии 24

И.П. Мазур, Д.М. Ставская, Л.Т. Гелашвили

ПАРОДОНТОЛОГИЯ

- Порівняльне вивчення протимікробної активності силікагелю з наночастинками золота та антисептиків різних груп відносно мікрофлори пародонтальних кишень 29

А.В. Борисенко, О.Б. Ткач

- Сравнительная оценка антимикробной активности препаратов на основе хлоргексидина на микрофлору пародонтальных карманов 33

Ю.Г. Чумакова, Д.И. Борошенко

БОЛЕЗНИ СЛИЗИСТОЙ ОБОЛОЧКИ ПОЛОСТИ РТА

- Зв'язок вірусу папіломи людини з малігнізацією передракових захворювань слизової оболонки порожнини рота 38

Ю.Г. Коленко, О.В. Каленська

- Применение Тантум Верде® в комплексной терапии грибковых поражений слизистой оболочки полости рта 42

Т.П. Скрипникова, Г.А. Лобань, Е.П. Ступак, О.В. Ганчо

- Обґрунтування вибору місцевої етіотропної терапії при ерозивно-виразкових ураженнях слизової оболонки порожнини рота 46

О.О. Скібіцька

ПРОФИЛАКТИЧЕСКАЯ И ДЕТСКАЯ СТОМАТОЛОГИЯ

- Стан неспецифічної резистентності порожнини рота в дітей, які мають карієс зубів і хронічний катаральний гінгівіт, на тлі ортодонтічного лікування в динаміці 49

Я.В. Лавренюк

ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВАЯ ХИРУРГИЯ И ХИРУРГИЧЕСКАЯ СТОМАТОЛОГИЯ

- Профилактика постимплантационных воспалительных осложнений 53

А.А. Тимофеев, А.А. Тимофеев, М.А. Ярифа

- Клінічні та патогенетичні аспекти сповільненої консолідації кісткових відламків у хворих з переломами нижньої щелепи 58

Н.Г. Ідашкіна

- Диагностический тест тяжести повреждения тройничного нерва после удаления опухолей и опухолеподобных образований челюстей 64

А.А. Тимофеев, Е.П. Весова, Н.А. Ушко

CONTENTS

PREVENTIVE DENTISTRY

- Applying the paste «Remin Pro» (VOCO) in the treatment of hyperesthesia of hard tissues of teeth (clinical-experimental study) 9

R. Symonenko

- Indicators of self-esteem and anxiety in patients with caries 13

S. Samedova, Z. Garayev

- Foundation tactics of treatment enamel caries in adolescents, genetically determined to carious disease 16

M. Antonenko, N. Zelinskaya, O. Znachkova, T. Shuminskaya, A. Pariy, M. Syroyishko

- Using shades superopakovyh «Jen-Radiance» composite material implementation for minimally invasive aesthetic restoration of teeth of the front section 20

E. Alekseev, R. Kravtsov

PHARMACOLOGY IN DENTISTRY

- The usage of pharmaceutical drugs in dentistry 24

I Mazur, D. Stavskaya, L. Gelashvili

PERIODONTOLOGY

- Comparative study of antimicrobial activity of silica gel with gold nanoparticles and antiseptics of different groups in relation to the microflora of periodontal pockets 29

A. Borysenko, O. Tkach

- Comparative evaluation of antimicrobial chlorhexidine-containing drugs effect on periodontal pocket microflora 33

Yu. Chumakova, D. Borodenko

DISEASES OF ORAL MUCOSA

- Association with human papillomavirus and malignisation of oral precancer 38

Yu. Kolenko, O. Kalenska

- The use of Tantum Verde® in the treatment of fungal infections of the oral mucosa 42

T. Skripnikova, G. Lobany, E. Stupak, O. Gancho

- Rationale local causal therapy of erosive and ulcerative lesions of the oral mucosa 46

O. Skibitska

CHILDREN'S AND PREVENTIVE DENTISTRY

- The state of nonspecific resistance of the oral cavity in children who have dental caries and chronic catarrhal gingivitis on the background of ortodontice of treatment over time 49

Y. Lavrenyk

MAXILLOFACIAL SURGERY AND SURGICAL DENTISTRY

- Prevention of post-implantation inflammatory complications 53

O. Tymofieiev, O. Tymofieiev, M. Yaryfa

- Clinical and pathogenic aspects of delayed consolidation of bone fragments at the patients with mandibular fractures 58

N. Idashkina

- Diagnostic test of intensity of trigeminal nerve damage after removal tumor and tumor-like formations of jaw 64

O. Tymofieiev, O. Vesova, N. Ushko

Особенности ультразвукового обследования больных и его оценка при посттравматических повреждениях челюстно-лицевой области

А.А. Тимофеев, Е.И. Фесенко, О.С. Черняк

ИМПЛАНТОЛОГИЯ

Аналіз методів оцінки втрати рівня кісткової тканини в періімплантатній ділянці на основі результатів рентгенологічних досліджень

Є.Я. Костенко, А.Т. Кенюк, З.З. Дичек

Внутрішньоротове зварювання абатментів як спосіб стабілізації дентальних імплантатів з негайним навантаженням

М.О. Павленко, С.В. Кабанчук, А.О. Першук

ОРТОПЕДИЧЕСКАЯ СТОМАТОЛОГИЯ

Вікова динаміка змін висоти залишкового альвеолярного відростка в бічних ділянках беззубої нижньої щелепи

В.Ф. Макеєв, О.Я. Заблоцька, Н.М. Дидик

Ефективність ортопедичного лікування пацієнтів із включеними дефектами зубних рядів незнімними конструкціями зубних протезів з опорою на дентальні імплантати в умовах недостатньої щільності кісткової тканини

О.В. Біда

Лазерная доплеровская флоуметрия и гемодинамика тканей пародонта при использовании различных ортопедических конструкций

П.В. Ищенко

Диоксид циркония – выбор конструкции в зависимости от клинической ситуации

Л.А. Филиппенкова

ОРТОДОНТИЯ

Строки лікування зубощелепних аномалій, ускладнених захворюваннями пародонту, у пацієнтів, хворих на сколіоз

В.О. Дрок

Результати геометричного аналізу сагітальних оклюзійних кривих і лікування патології скронево-нижньощелепного суглоба

М.С. Дрогомйрецька, Р.О. Мірза

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫЙ РАЗДЕЛ

Вплив дієти зі збільшеним вмістом пірофосфату (Е-450) на експресію генів, що кодуєть кістковий морфогенетичний протеїн та остеокальцин у тканинах нижньої щелепи ембріонів мишей, морфологічні зміни зачатків зубів у ембріонів мишей, хімічний склад і поверхне

І.І. Якубова, В.Є. Досенко, Л.В. Тумановська

Обґрунтування використання нового засобу місцевої дії в комплексному лікуванні генералізованого пародонтиту (експериментальне дослідження)

А.В. Борисенко, Т.М. Кучмеровська, І.А. Воловик

СУДЕБНАЯ СТОМАТОЛОГИЯ

Аналіз змін стоматологічного статусу в пацієнтів з наркотичною залежністю

Є.Я. Костенко, А.І. Форос

МАТЕРИАЛОВЕДЕНИЕ

Структура и коррозионные свойства сплавов Ti-Nb-Si в тканевой жидкости

В.В. Лось, Д.К. Гуца, В.В. Парий, Л.Д. Кулак, В.Н. Талаш, Н.Н. Кузьменко

ОБУЧЕНИЕ

Запровадження інтерактивної освітньої технології «Метод ситуаційного аналізу» в педагогічний процес кафедри ортопедичної стоматології Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця

Г.Є. Захарова

Организация самостоятельной работы студентов IV курса на кафедре терапевтической стоматологии

И.В. Горб-Гаврильченко

Features of the ultrasound investigation of patients and its evaluation in post-traumatic injuries of maxillofacial area

O. Tymofieiev, I. Fesenko, O. Cherniak

IMPLANTOLOGY

Analysis of methods for assessment of bone level reduction at the peri-implant region on the basis of X-ray evaluation

Y. Kostenko, A. Keniuk, Z. Dychek

Intraoral abatments welding as a way of dental implants with immediate loading stabilization

M. Pavlenko, S. Kabachuk, A. Pershukov

PROSTHETIC DENTISTRY

Age-related dynamics of changes in height of residual alveolar bone in the lateral areas of edentulous mandible

V. Makeev, O. Zablocka, N. Dydyk

The effectiveness of orthopedic treatment of patients with dentition defects included non-removable designs of dentures based on dental implants in low bone density

O. Bida

Laser doppler flowmetry and hemodynamics of periodontal tissues while using different orthopedic constructions

P. Ishchenko

The choice of zirconia design depending on the clinical situation

L. Filippenkova

ORTHODONTIA

The duration of treatment of dentofacial anomalies, complicated periodontal diseases in patients with scoliosis

V. Drok

The geometrical analysis results for Spee's curves and mandibular joint pathology treatment

M.Drahomyrskaya, R.Mirza

AN EXPERIMENTAL SECTION

Effect of diet with increasing pyrophosphate (E-450) gene expression that encode bone morphogenetic protein and osteocalcin in tissues mandible mouse embryos, morphological changes of dental germs in mouse embryos, chemical composition and surface structure

I. Yakubova, V. Dosenko, L. Tumanovskaya

The rationale for the use of the new remedy of local action in complex treatment of generalized periodontitis (experimental study)

A. Borysenko, T. Kuchmerovska, I. Volovyk

FORENSIC DENTISTRY

Analysis of dental status changes among patients with drug addiction

Y. Kostenko, A. Foros

MATERIALS SCIENCE

Structure and corrosion properties of the alloys Ti-Nb-Si in the tissue fluid

V. Los, D. Gushcha, V. Parii, L. Kulak, V. Talash, N. Kuz'menko

TRAINING

Introduction of the interactive educational technology «case-study» in the pedagogical process of the prosthetic dentistry department in A.A. Bogomolets' National medical university

G. Zaharova

Organization of independent work of students of IV course at the department of therapeutic stomatology

I. Gorb-Gavrilchenko

Обґрунтування вибору місцевої етіотропної терапії при ерозивно-виразкових ураженнях слизової оболонки порожнини рота

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Мета: вивчити видовий склад мікрофлори слизової оболонки порожнини рота у хворих з виразково-некротичним гінгівостоматитом.

Об'єкт і методи. Для проведення мікробіологічного дослідження матеріал взято у 12-ти пацієнтів із виразково-некротичним гінгівостоматитом.

Матеріал для дослідження – вміст патологічних вогнищ уражень у хворих з виразково-некротичним гінгівостоматитом.

Результати. У всіх хворих були виділені та ідентифіковані представники як резидентної, так і транзитної мікрофлори. Усього було виділено 110 штамів, які належали до 21-го виду мікроорганізмів різних таксономічних груп. У всіх обстежених пацієнтів мікроорганізми виділялись у складі різних асоціацій. Так, у 24,3 % хворих асоціації склалися з представників аеробної, анаеробної та грибової мікрофлори, а в 75,7 % – лише з аеробної та анаеробної. У середньому в кожного обстеженого асоціації налічували від 7 до 9 видів мікроорганізмів.

Висновки. Отримано нові дані про етіологічний чинник розвитку ерозивно-виразкових захворювань слизової оболонки порожнини рота інфекційної етіології.

Установлено, що провідна роль у розвитку виразково-некротичних уражень слизової оболонки порожнини рота належить не симбіозу *F. nucleatum* та *T. vincentii*, а асоціації 7–9-ти мікроорганізмів (аеробної, анаеробної та грибової мікрофлори).

Ключові слова: виразково-некротичний гінгівостоматит, мікробіологічні дослідження, видовий склад мікрофлори, асоціації мікроорганізмів.

На сьогодні близько 70 % усіх порушень цілісності слизової оболонки порожнини рота, що зустрічаються у стоматологічній практиці, складає виразково-некротичний гінгівостоматит [5–26].

Виразково-некротичний гінгівостоматит Венсана (*gingivitis et stomatitis ulcero-necroticans Vincenti*) – альтеративно-запальний процес слизової оболонки порожнини рота (СОПР) інфекційної етіології, який виникає на тлі зниженої реактивності організму [4–2; 6, 10].

У літературі дане захворювання описується під різними назвами: виразковий гінгівіт і стоматит, виразково-некротичний стоматит, виразково-мембранозний стоматит, фузо-спірохетозний стоматит, стоматит Плаута-Венсана, улцероз тощо [7].

Виразковий стоматит – *stomatitis ulcerosa* був відомий ще в давнину. Згідно з описами, у 401 р. до н. е. в армії грецького полководця Ксенофона, що відступала з Азії, поширилася хвороба – у роті солдат виникали виразки, дихання ставало смердючим. Ця хвороба, ймовірно, і була виразковим стоматитом [8].

Один з найстаріших описів цієї хвороби зберігся з останнього десятиліття XVIII століття. Французький військовий лікар Дежене описує перебіг і симптоми цієї хвороби, що спостерігалась ним під час італійського походу французів. Фрунваль у 1889 році назвав цю хворобу виразковим стоматитом і дав їй точне клінічний опис. Німецький лікар Плаут і французький лікар і бактеріолог Венсан у 1894 та 1895 рр. незалежно один від одного виявили у виразках веретеноподібні бацили та спірохету [8, 10].

У ході двох світових воїн також часто спостерігалися випадки виразкового стоматиту, хвороба отримала назви «траншейний рот» або «окопна хвороба» [9].

Причиною виникнення даного захворювання, на думку багатьох авторів, є симбіоз умовно-патогенних мікроорганізмів – веретеноподібної палички та спірохети Венсана (*F. nucleatum* та *T. Vincentii*) [2–124; 1–319].

Дані мікроорганізми відносяться до умовно-патогенних. У нормі вони у значній кількості присутні в зубоясенній борозні, міжзубних проміжках, пародонтальних кишнях, каріозних порожнин, корневих каналах зубів і криптах мигдаликів [9, 10, 11].

При порушенні в організмі специфічних і неспецифічних механізмів захисту підвищується вірулентність фузобактерій і спірохет, їх кількість збільшується до такого ступеня, що вони стають домінуючими в порівнянні з іншою мікрофлорою [12].

Різде зниження спротиву організму може виникати на тлі переохолодження, стресів, травм, оперативних втручань тощо.

Місцеві подразники також негативним чином відбиваються на резистентності слизової оболонки порожнини рота – вона не може виконати роль надійного бар'єра на шляху впровадження інфекції, а порушення її цілісності, яке завжди має місце в несанованій порожнині рота внаслідок наявності місцевих травмуючих чинників (гострі краї зубів, протезів, незадовільна гігієна). Тому виразково-некротичний стоматит частіше розвивається у людей з несанованою порожниною рота і незадовільним станом гігієни.

Не дивлячись на те що від досліджень проведених Плаутом і Венсаном пройшло більше ста років, і на сьогодні, безпосередньою причиною виникнення даного захворювання, на думку багатьох авторів, є симбіоз *F. nucleatum* та *T. Vincentii*.

Ця думка базується на тому, що в усіх випадках при виразково-некротичному гінгівостоматиті Венсана в соскобах з поверхні виразок виявляються веретеноподібні палички та спірохети у величезних кількостях і різко переважають над іншою флорою. Фузобактерії та спірохети – анаероби, розташовуються не тільки на поверхні виразки, в глибоких ділянках нальоту, а і всередині тканин. Помічено, що в живі тканини, що оточують виразку, проникають глибше за все саме спірохети, розташовуючись між епітеліальними клітинами, що підкреслює їх особливе значення при цьому стоматиті [6].

Проте, не дивлячись на таку постійну наявність *F. nucleatum* та *T. Vincentii* при виразково-некротичному гінгівостоматиті, провідна роль фузоспірального симбіозу у виникненні даного захворювання визнається не всіма науковцями [6].

Незважаючи на використання сучасних антибактеріальних препаратів у місцевій терапії виразково-некротичних захворювань слизової оболонки порожнини рота, проблема їх лікування залишається однією з актуальних у стоматології. Відмічається неухильне зростання рівня даного захворювання, можливо, це пов'язано з недостатнім вивченням його етіології [3].

Тому для вибору засобів місцевої етіотропної терапії даного захворювання метою цього дослідження було вивчити видовий склад мікрофлори слизової оболонки порожнини рота у хворих з виразково-некротичним гінгівостоматитом.

Матеріали та методи дослідження

Мікробіологічне дослідження проведено в лабораторії медичної мікробіології Інституту епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського АМН України.

Для проведення дослідження матеріал взято у 12-ти пацієнтів з виразково-некротичним гінгівостоматитом.

Матеріал для дослідження – вміст патологічних вогнищ уражень у хворих з виразково-некротичним гінгівостоматитом.

Матеріал забирали за допомогою тампону, який одразу ж занурювали у пробірку із транспортним середовищем Amies («Transport medium w/Charcoal» (HIMEDIA, Індія) і транспортували в лабораторію. Первинний посів біологічного матеріалу для виділення анаеробних мікроорганізмів проводили на середовище Вілкінсона-Чалдгріна, 5 % кров'яний агар і тіогліколевий бульйон. Посів на щільні поживні середовища здійснювали кількісним методом секторного посіву за Голдом. Чашки з посівами на середовищі Вілкінсона-Чалдгріна та тіогліколевий бульйон інкубували 48 год. в анаеробних умовах у герметичних боксах GENbox («BioMerieux», Франція) з використанням газогенеруючих пакетів для створення анаеробних умов – GENbox anaer («BioMerieux», Франція). Чашку із 5 % кров'яним агаром інкубували в аеробних умовах при 37°C 24 год.

Після інкубації оцінювали ріст колоній у чашках. Обсмінення визначалося для кожного окремого виду бактерій. Вивчали морфологію колоній, забарвлення, консистенцію, розмір, наявність гемолізу, забарвлювали за Грамом. Вибирали одну, добре ізольовану колонію кожного морфотипу та субкультивували на середовищі Вілкінсона-Чалдгріна в анаеробних умовах та на 5 % кров'яному агарі в аеробних умовах. Мікроорганізм уважали анаеробом, якщо був ріст в анаеробних умовах та відсутність росту в аеробних умовах.

Ріст мікроорганізмів в анаеробних умовах оцінювали через 48 годин інкубації. Вивчали морфологію колоній, фарбували за Грамом, вибирали одну добре ізольовану колонію кожного морфотипу та субкультивували на середовищі Вілкінсона-Чалдгріна для інкубації в анаеробних умовах і на кров'яний агар для інкубації в аеробних умовах. Мікроорганізми вважали анаеробом, якщо був ріст в анаеробних умовах і був відсутнім в аеробних умовах. Первинну ідентифікацію анаеробних мікроорганізмів проводили за допомогою ідентифікаційних дисків – An-ident Discs: еритроміцин (60 µg), рифампіцин (15 µg), колістин (10 µg) б пеніцилін (2 units), канаміцин (1000 µg), ванкоміцин (5 µg) («OXOID», Велика Британія). Для остаточної ідентифікації використовували комерційні тест-системи API 20 A («BioMerieux», Франція).

При проведенні ідентифікації виділених мікроорганізмів притримувались класифікації Бергі.

Результати

При проведенні мікробіологічних досліджень у всіх хворих були виділені та ідентифіковані представники як резидентної (постійної), так і транзитної (непостійної, тимчасової) мікрофлори. Усього було виділено 110 штамів, які належали до 21-го виду мікроорганізмів різних таксономічних груп. У всіх обстежених пацієнтів мікроорганізми виділялись у складі різних асоціацій. Так, у 24,3 % хворих асоціації склалися із представників аеробної, анаеробної та грибової мікрофлори, а в 75,7 % – лише з аеробної та анаеробної. У середньому в кожного обстеженого асоціації налічували від 7 до 9-ти видів мікроорганізмів.

Видовий склад мікрофлори, виділений у пацієнтів з виразково-некротичним гінгівостоматитом, представлено в таблиці.

Таблиця

Видовий склад мікроорганізмів у пацієнтів з виразково-некротичним гінгівостоматитом (n – кількість пацієнтів)

Група пацієнтів	(n = 12)	
	абс.	%
Резидентні:		
<i>аеробні та факультативно анаеробні:</i>		
<i>Streptococcus salivarius</i>	10	83,3
<i>Streptococcus sanguis</i>	9	75,0
<i>Streptococcus mitis</i>	8	66,7
<i>Streptococcus mutans</i>	7	58,3
<i>Lactobacillus spp.</i>	7	58,3
<i>Corynebacterium spp.</i>	3	25,0
<i>Neisseria spp.</i>	6	50,0
<i>Candida spp.</i>	5	41,7
<i>Enterococcus faecalis</i>	5	41,7
<i>Enterococcus faecium</i>	2	16,7
<i>анаеробні:</i>		
<i>Peptococcus spp.</i>	8	66,7
<i>Peptostreptococcus spp.</i>	7	58,3
<i>Fusobacterium nucleatum</i>	8	66,7
<i>Prevotella intermedia</i>	6	50,0
Транзитні:		
<i>аеробні та факультативно-анаеробні:</i>		
<i>Staphylococcus aureus</i>	5	41,7
<i>родина Enterobacteriaceae:</i>		
<i>Escherichia coli</i>	1	8,3
<i>Enterobacter aerogenes</i>	0	0
<i>Proteus mirabilis</i>	1	8,3
<i>Klebsiella pneumoniae</i>	2	16,7
<i>анаеробні:</i>		
<i>Fusobacterium varium</i>	3	25,0
<i>Treponema vincentii</i>	7	58,3
Усього культур:	110	–

Як видно з таблиці, під час забору матеріалу а пацієнтів з виразково-некротичним гінгівостоматитом переважали представники резидентної мікрофлори, а саме факультативно-анаеробні стрептококи порожнини рота (*S. salivarius*, *S. sanguis*, *S. mitis*, *S. mutans*), анаеробні коки (*Peptococcus* spp.) та анаеробні стрептококи (*Peptostreptococcus* spp.), але зареєстровано трохи менший відсоток їх виділення.

При виразково-некротичному гінгівостоматиті достовірно частіше ($p < 0,05$) виявляли *P. intermedia* у 50,0 %, частота росту патогенного стафілокока *S. Aureus* – 41,7 %.

З меншою частотою були виділені представники резидентної оральної мікрофлори – лактобактерії (*Lactobacillus* spp.), дифтеріоїди (*Corynebacterium* spp.) і непатогенні нейсерії (*Neisseria* spp.). Представники родини Enterobacteriaceae виділені лише у 33,3 %.

Варто зазначити, що анаероби *F. nucleatum* та *T. Vincentii*, симбіоз яких вважається етіологічним чинником у розвитку виразково-некротичного процесу слизової оболонки порожнини рота, були виділені приблизно в однаковій кількості. Так, *F. nucleatum* висівалась в 66,7 % випадків, *T. Vincentii* – у 58,3 %.

Висновки

Отримано нові дані про етіологічний чинник розвитку ерозивно-виразкових захворювань слизової оболонки порожнини рота інфекційної етіології.

Установлено, що провідна роль у розвитку виразково-некротичних уражень слизової оболонки порожнини рота належить не симбіозу *F. nucleatum* та *T. vincentii*, а асоціації 7–9-ти мікроорганізмів (аеробної, анаеробної та грибової мікрофлори).

ЛІТЕРАТУРА

- Голик В.П. Прогнозирование и профилактика острых язвенно-некротических гингивостоматитов / В.П. Голик, В.В. Ткаченко, А.Н. Зосимов // Вісник стоматології. – 1997. – № 3. – С. 319–320.
- Заболевания слизистой оболочки рта / Н.Ф. Данилевский, В.К. Леонтьев, А.Ф. Несин, Ж.И. Рахний. – Изд-во ОАО «Стоматология». – М., 2001. – 271 с.
- Луцкая И.К. Заболевания слизистой оболочки полости рта / И.К. Луцкая. – М.: Медицинская литература, 2006. – 288 с.
- Bruce A. J. Acute oral ulcers / A. Bruce, R.S. Rogers // Dermatol. Clin. – 2003. – Vol. 21, N 1. – P. 1–15.
- Evaluation of oral ulceration in primary care / V. Palleri, K. Staines, P. Sloan et al. // BMJ. – 2010. – Vol. 340. – P. 26–39.
- Електронний ресурс. Доступно на: [http://terastom.com/yazvenno-nekrotich-](http://terastom.com/yazvenno-nekrotich-eskiy-gingivostomatit-vensana-gingivitis-et-stomatitis-ulcero-necroticans-vincentii)

- Електронний ресурс. Доступно на: <http://www.32top.ru/stat/259/>.
- Електронний ресурс. Доступно на: <http://web-local.rudn.ru/web-local/prep/rj/index.php?id=107&p=17302>.
- Електронний ресурс. Доступно на: <http://zubzone.ru/bolezni-polosti-rta/stomatit/jazvennyj-stomatit.html>.
- Електронний ресурс. Доступно на: http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/stomat_pis/lectures_stud/uk.
- Електронний ресурс. Доступно на: <http://www.eurolab.ua/diseases/352/>.
- Електронний ресурс. Доступно на: <http://stomatologist.org/dentistry-specialist/dentistry/499-1132-yazvenno-nekroticheskiy-stomatit-vensana.html>.

Обоснование выбора местной этиотропной терапии при эрозивно-язвенных поражениях слизистой оболочки полости рта

Е.А. Скибицкая

Цель: изучить видовой состав микрофлоры слизистой оболочки полости рта у больных с язвенно-некротическим гингивостоматитом.

Объект и методы. Для проведения микробиологического исследования материал взят у 12 пациентов с язвенно-некротическим гингивостоматитом. Материал для исследования – содержание патологических очагов поражений у больных с язвенно-некротическим гингивостоматитом.

Результаты. у всех больных были выделены и идентифицированы представители как резидентной, так и транзитной микрофлоры. Всего было выделено 110 штаммов, которые принадлежали к 21 виду микроорганизмов различных таксономических групп. Во всех обследованных пациентов микроорганизмы выделялись в составе различных ассоциаций. Так, у 24,3 % больных ассоциации состояли из представителей аэробной, анаэробной и грибової микрофлоры, а у 75,7 % – только из аэробной и анаэробной. В среднем, у каждого обследованного ассоциации насчитывали от 7 до 9 видов микроорганизмов.

Выводы. получены новые данные относительно этиологического фактора развития эрозивно-язвенных заболеваний слизистой оболочки полости рта инфекционной этиологии. Установлено, что ведущая роль в развитии язвенно-некротических поражений слизистой оболочки полости рта принадлежит не симбиозу *F. nucleatum* и *T. vincentii*, а ассоциации 7–9 микроорганизмов (аэробной, анаэробной и грибової микрофлоры).

Ключевые слова: язвенно-некротический гингивостоматит, микробиологические исследования, видовой состав микрофлоры, ассоциации микроорганизмов.

Rationale local causal therapy of erosive and ulcerative lesions of the oral mucosa

O. Skibitska

Objective: to study the species composition of microflora of the oral mucosa of patients with ulcerative-necrotic gingivitis and stomatitis.

Object and methods: or microbiological examination of material taken from 12 patients with ulcerative-necrotic gingivitis and stomatitis. Material for the study – the content of pathological lesions in patients with ulcerative-necrotic gingivitis and stomatitis.

Results. All patients were isolated and identified as representatives of resident and transient microorganisms. There were isolated 110 strains belonging to 21 species of microorganisms of different taxonomic groups. All patients studied organisms allocated to the various associations. Thus, in 24.3 % of patients association consisting of representatives of aerobic, anaerobic and fungal microflora, while 75.7 % – only aerobic and anaerobic. On average, each numbered examined associations between 7 and 9 species of microorganisms.

Conclusions. New data on the etiological factor of erosive and ulcerative diseases of the oral mucosa infectious etiology. Found that the leading role in the development of ulcerative necrotic lesions of the oral mucosa does not belong symbiosis *F. nucleatum* and *T. vincentii*, 7–9 and associations of microorganisms (aerobic, anaerobic and fungal microflora).

Key words: ulcerative-necrotic gingivitis and stomatitis, microbiological study, microflora species composition, associations of microorganisms.

Скибіцка Олена Олександрівна – канд. мед. наук,

доцент кафедри терапевтичної стоматології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця.

Адреса: 03057 м. Київ, вул. Зоологічна 1. Тел.: (044) 483-13-20. E-mail: alena-sk@hotmail.com.